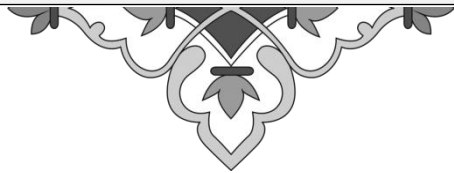

تست‌نامه

اصول فقه

مجموعه سؤالات طبقه‌بندی شده
کنکورهای دولتی و آزاد کارشناسی ارشد
رشته فقه و حقوق اسلامی - حقوق

چاپ دوم؛ سال ۱۴۰۰

سرشناسه: آهنگری، احسان، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور: تست نامه اصول فقه: مجموعه سوالات طبقه بندی شده کنکورهای دولتی و آزاد
کارشناسی ارشد رشته فقه و حقوق اسلامی و حقوق / مولف احسان آهنگری.
مشخصات نشر: تهران: آیات مبینات، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۵۲ ص؛ ۲۹*۲۲ س م.
فروست: بسته های آموزشی حافظون ویژه درس های اختصاصی رشته فقه و حقوق اسلامی.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۱۴۵-۶-۵
وضعیت فهرست نویسی: فیپای مختصر
شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۳۶۳۴۵

بسته های آموزشی حافظون

ویژه دروس تخصصی رشته فقه و حقوق اسلامی

تست نامه اصول فقه

مجموعه سوالات طبقه بندی شده

کنکورهای دولتی و آزاد کارشناسی ارشد

رشته فقه و حقوق اسلامی - حقوق

همراه با پاسخ های تشریحی

و طبقه بندی موضوعی

چاپ دوم؛ سال ۱۴۰۰

مؤلف: دکتر احسان آهنگری

ناشر: انتشارات آیات مبینات

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۱۴۵-۶-۵

قیمت: ۱۰۰۰۰۰۰ ریال

تیراژ: ۲۰۰ جلد

تماس با ما

شماره ثابت : ۰۲۱۳۳۴۴۲۰۰۵

شماره همراه : ۰۹۱۹۸۰۰۰۹۷۰

سایت : www.haafezoon.com

ایمیل : haafezoon@gmail.com

سامانه دریافت پیامک : ۰۲۱۳۳۴۴۲۰۰۵

در فضای مجازی ما را با شناسه haafezoon جستجو کنید.

جهت دریافت اطلاعات تخصصی رشته خود و دریافت فایل های
مکمل، عدد ۳ را به سامانه ۰۲۱۳۳۴۴۲۰۰۵ پیامک کنید.

معرفی مجموعه قرآنی حافظون

حافظون یک مؤسسه علمی قرآنی است که خدمات تخصصی دانشگاهی و دینی ارائه می‌دهد. اهم فعالیت‌های حافظون عبارتند از:

۱- دبستان قرآنی آیات

دبستان قرآنی آیات با رویکرد کلی تربیت قرآنی از سال ۹۵ در منطقه ۱۲ شهر تهران شروع به فعالیت نمود و در همان اولین سال فعالیت با استقبال کم نظیر خانواده ها و دانش آموزان مقطع ابتدایی مواجه گردید. تولید و اجرای محتوای عمیق دینی، محیط شاد و جذاب، تأکید و توجه به اکثریت ممکن ساحت‌های رشد، آموزش دو زبان انگلیسی (در حد مکالمه) و عربی (در حد فهم متون دینی)، آموزش آکادمیک ورزش‌های مادر (ژیمناستیک و شنا)، بهره‌گیری از شیوه‌های نوین آموزش و دارا بودن محیط کاملاً یک‌دست دینی از ویژگی‌های این دبستان است.

لازم به ذکر است مدل تعلیم و تربیت قرآن محور تولید شده توسط تیم پژوهشی دبستان آیات، توسط معلمان و مدارس زیادی در سطح کشور مورد استقبال و بهره‌برداری قرار گرفته است.

۲- پیش دبستان قرآنی آیات

پیش دبستان آیات (حافظون) نیز با دارا بودن دو شعبه در سطح تهران، رویکردی متفاوت در زمینه‌ی آماده‌سازی نوآموزان برای ورود به دبستان دارد. فعالیت‌های آموزشی پیش‌دبستان آیات، به جای تمرکز بر آموزه‌های اطلاعات محور، بر روی مهارت‌های ماندگار ذهنی متمرکز شده است. بخشی از این مهارت‌ها عبارتند از: دقت و تمرکز، سرعت واکنش، حل مسأله، حافظه کوتاه مدت و دراز مدت، مهارت‌های اجتماعی، آموزش آداب، مهارت شنیدن و فهم کلام مربی، مهارت فهم، حفظ و عمل به آیات موضوعی و... .

۳- آموزشگاه کنکور تحصیلات تکمیلی ارشد و دکتری کلیه گرایش‌های الهیات

قدیمی‌ترین فعالیت مجموعه آموزشی حافظون، که موجب گردیده مؤمنین فرهیخته در سرتاسر کشور با حافظون آشنا شوند، خدمات حافظون در زمینه کنکور کارشناسی ارشد و دکتری گرایش‌های الهیات است. اکنون بعد از حدود یک دهه فعالیت می‌توانیم با اطمینان مدعی شویم که حافظون، کاملترین، به روزترین و مفیدترین خدمات در زمینه تحصیلات تکمیلی الهیات در سطح کشور را به علاقه‌مندان این رشته‌ها ارائه می‌دهد. تنوع خدمات، تنوع رشته‌ها، محصولات به روز، آموزش مجازی در منزل و... تنها بخشی از این ویژگی‌هاست.

۱. دوره‌های آمادگی کنکور

کلاسهای آمادگی کنکور ارشد و دکتری حافظون پر طرفدارترین کلاس‌های کنکور در سطح کشور است. تا کنون بالغ بر ۴۰ دوره‌ی کنکور ارشد و دکتری الهیات توسط حافظون برگزار گردیده است. این کلاسها در سه گرایش قرآن و حدیث، فقه و مبانی حقوق و فلسفه و حکمت اسلامی و در سه مقطع کارشناسی (ویژه حفاظ قرآن)، ارشد و دکتری برگزار می‌گردد. همه ساله بسیاری از رتبه‌های تک رنجه کنکور از خروجی‌های این کلاس‌ها هستند.

۲. بسته‌های آموزشی

درس‌نامه‌ها و تست‌نامه‌های حافظون در سرتاسر کشور و در دانشگاه به دانشگاه کشور بین دانشجویان و داوطلبان دست به دست می‌شود. با اطمینان می‌توان مدعی شد در سه رشته فوق‌الذکر و در دروس عمومی مثل ادبیات عرب و زبان انگلیسی، برای کسب بالاترین رتبه‌ها کاملاً کافی و وافی نیز می‌باشد. به روز رسانی سالانه و انطباق بر کنکور هر سال، اشتغال بر همه سؤالات کنکورها، طبقه بندی موضوعی و پاسخنامه کاملاً تشریحی تست‌نامه‌ها، تلخیص‌های حساب‌شده در حدود یک پنجم منابع اصلی، مطالب توضیحی بیشتر جهت تفهیم بهتر، محتوای طبقه‌بندی شده‌ی منسجم، حذف زوائد غیرکاربردی و... تنها بخشی از دلایلی است که موجب گردیده است حافظون تنها گزینه داوطلبان در کنکور باشد.

۳. آموزش مجازی

در طول این سالها که کلاس‌های حافظون دایر بوده است، مطالبه‌ی مکرر داوطلبان شهرستانی موجب می‌شد که از بخشی از کلاسها صوت یا فیلم تهیه شده و برایشان ارسال گردد. این مطالبه به مرور ما را بر آن داشت که به سمت تولید محتوای دیجیتال رفته و نرم افزارهایی بسیار با کیفیت از برجسته‌ترین اساتید رشته الهیات تهیه شده و جهت نشر در سرتاسر کشور آماده ارائه به مشتاقان این رشته‌ها می‌باشد. دو ویژگی مهم نرم افزارهای حافظون عبارت است از: امکان شنیدن و دیدن درس استاد به دفعات مکرر، بهره‌گیری از بهترین اساتید کشور.

۴. آزمون‌های هفتگی، ماهانه و جامع

برای داوطلبی که در حال آماده شدن برای کنکور می‌باشد، برنامه‌ریزی و آزمون‌های دائمی که مدام او را رصد کند، مطالعاتش را جهت دهد، اشکالاتش را به او گوشزد نماید، بسیار ضروری و حیاتی به نظر می‌رسد. آزمون‌های هفتگی و دوره‌ای حافظون، به داوطلبان کمک می‌کند که هم به یک برنامه ریزی درست تری دست پیدا کنند و بتوانند به اندازه کافی درس‌ها را مرور نمایند و هم مدام در شرایط آزمون قرار گرفته و با تست‌زنی و تنظیم وقت و دیگر شرایط خو بگیرند.

۵. دوره‌های آزاد

حافظون علاوه بر دوره‌های آمادگی کنکور، کلاس‌های آزاد و کارگاه‌هایی با عناوینی مانند روش تحقیق، مقاله نویسی، آمادگی مصاحبه، متن خوانی عربی، تجزیه و ترکیب قرآن، تفسیر و... نیز برگزار می‌نماید.

۶. دوره‌های زبان

○ عربی

کامل‌ترین دوره آموزش زبان عربی از مقدماتی تا آمادگی کنکور دکتری؛ شامل صرف و نحو، مکالمه، بلاغت، لغت، اعراب القرآن و...

○ انگلیسی

دوره‌ها و بسته‌های ویژه کنکور ارشد و دکتری کلیه رشته‌های دانشگاهی، از مقدماتی تا پیشرفته. و همچنین زبان تخصصی الهیات

○ زبان کودک

آموزش نظام‌مند زبان‌های انگلیسی و عربی (زبان قرآن) از مهد تا دوره راهنمایی

۴- پژوهشکده قرآن و حدیث

در این مرکز طرح پژوهشی متنوعی که مستقیماً با امر آموزش و پرورش ارتباط دارد ارائه شده است که برخی از آنها تکمیل شده و به عنوان کتاب یا بسته‌های آموزشی منتشر یافته است (مانند حاشیه قرآن کریم تحت عنوان فرهنگ اهل بیت:) و برخی دیگر در حال انجام است (مانند طرح «صراط مستقیم در فهم قرآن» که رویکردی کاملاً جدید در آموزش قرآن و زبان عربی است. یا «سبک زندگی قرآنی» و دیگر طرح‌های آموزشی)

مقدمه مؤلف

بی گمان آشنایی با نحوه طرح سوال و تست های آزمون های مختلف یکی از مهمترین اموری است که داوطلبان بایستی پیش از آزمون با آن روبه رو گردند. این امر موجب آشنایی داوطلب با ذهنیت طراحان سوال گشته و حتی در نوع مطالعه دروس نیز اثر گذار خواهد بود.

مجموعه حاضر که مشتمل بر تست های آزمون های کارشناسی ارشد شانزده سال اخیر دانشگاه های سراسری و آزاد در رشته «فقه و مبانی حقوق» و برگزیده تستهای دانشگاه های آزاد و سراسری رشته «حقوق» می باشد، با هدف فوق تنظیم شده است. در این اثر مجموعه تست های مذکور نخست بر اساس موضوعات کتاب "اصول الاستنباط" و دوم بر اساس سال برگزاری آزمون تنظیم شده است.

پاسخ هر تست به صورت کامل و با بیانی روان تشریح شده است و به همین جهت کتابی مناسب برای آشنایی با آزمون هایی است که در سال های اخیر برگزار شده است.

در پایان از همه مخاطبان کتاب خواستارم در صورت وجود کاستی یا مشاهده اشتباهی از سوی مولف، اینجانب را از آن مطلع ساخته و بهره مند سازند.

احسان آهنگری

فهرست مطالب

۹.....	درس ۱. مقدمات مباحث الفاظ.....
۱۴.....	درس ۲. تمهید.....
۱۶.....	درس ۳. اشتراك لفظی.....
۱۹.....	درس ۴. حقیقت شرعیه.....
۲۲.....	درس ۵. صحیح و اعم.....
۲۶.....	درس ۶. مشتق.....
۲۹.....	درس ۷. ماده و صیغه امر.....
۳۵.....	درس ۸. تقسیمات واجب.....
۴۳.....	درس ۹. مقدمه واجب.....
۴۷.....	درس ۱۰. ضد.....
۵۱.....	درس ۱۱. امر آمر با علم به فقدان شرط.....
۵۳.....	درس ۱۲. نسخ وجوب.....
۵۵.....	درس ۱۳. ماده و صیغه نهی.....
۵۹.....	درس ۱۴. اجتماع امر و نهی.....
۶۲.....	درس ۱۵. دلالت نهی بر فساد.....
۶۵.....	درس ۱۶. مفاهیم.....
۷۸.....	درس ۱۷. عام و خاص.....
۹۱.....	درس ۱۸. مطلق و مقید.....
۹۶.....	درس ۱۹. قطع.....
۱۰۴.....	درس ۲۰. حجیت ظواهر.....
۱۰۹.....	درس ۲۱. قول لغوی.....
۱۱۱.....	درس ۲۲. اجماع.....
۱۱۴.....	درس ۲۳. خبر واحد.....
۱۲۰.....	درس ۲۴. براءت.....
۱۳۲.....	درس ۲۵. اصله التخییر.....
۱۳۶.....	درس ۲۶. احتیاط.....
۱۵۱.....	درس ۲۷. استصحاب.....
۱۷۱.....	درس ۲۸. تعادل و تراجیح.....
۱۷۹.....	درس ۲۹. اجتهاد و تقلید.....
۱۸۱.....	درس ۳۰. منابع مورد اختلاف.....

مجموعه سؤالات چهارگزینه‌ای اصول

درس ۱. مقدمات مباحث الفاظ

- سؤال ۱. بنابر نظر مؤلف الموجز در مجاز، لفظ چگونه استعمال می شود؟ (سراسری ۱۴۰۰)
- (۱) در معنای حقیقی موضوع له با قرینه صارفه
 (۳) در معنای غیر موضوع له با علاقه مشابَهت
 (۳) در معنای غیر موضوع له با وجود علاقه بین موضوع له و مستعمل فیه
 (۴) در نفس معنای حقیقی موضوع له با ادعاء اینکه آن مورد از مصادیق معنای حقیقی است.
- سؤال ۲. چنانچه ملحوظ در حین وضع، جزئی و وضع لفظ برای جامع بین افراد باشد کدام یک از اقسام وضع تحقق پیدا می کند؟ (سراسری ۱۴۰۰)
- (۱) وضع عام و موضوع له عام
 (۲) وضع عام و موضوع له خاص
 (۳) وضع خاص و موضوع له خاص
 (۴) وضع خاص و موضوع له عام
- سؤال ۳. «ما هو رأی صاحب الموجز» فی جواز استعمال اللفظ فی أكثر من معنی واحد؟ (سراسری-۹۹)
- (۱) المنع مطلقاً
 (۲) الجواز مطلقاً
 (۳) التفصیل بین المفرد و غیره و التجویز فی الثانی
 (۴) التفصیل بین الإثبات و النفی و التجویز فی الثانی
- سؤال ۴. دلالت لفظ «غنیمة» بر مطلق فوائد در آیه شریفه «واعلموا أنما غنمتم من شیء فأن لله خمسه...» ناشی از کدام گزینه است؟ (سراسری-۹۹)
- (۱) تصریح لغت شناسان (۲) صحت حمل (۳) تبادر (۴) اطراد
- سؤال ۵. وضع حروف بر اساس تقسیم وضع در مقام تصور و تقسیم به حسب لفظ موضوع برای معنی، به ترتیب ذیل کدام یک از اقسام قرار می گیرد؟ (سراسری-۹۸)
- (۱) وضع عام و موضوع له عام - وضع نوعی
 (۲) وضع خاص و موضوع له عام - وضع شخصی
 (۳) وضع عام و موضوع له خاص - وضع نوعی
 (۴) وضع عام و موضوع له خاص - وضع شخصی
- سؤال ۶. اذا صحَّ حمل الحيوان المفترس على الاسد يكشف عن أنَّ المحمول (سراسری-۹۷)
- (۱) مصداق من المفهوم (۲) مصداق من الموضوع (۳) مفهوم من المصداق (۴) نفس الموضوع مفهوماً
- سؤال ۷. در اقسام تصور معنا، کدام صورت امکان تحقق ندارد؟ (سراسری-۹۶)
- (۱) وضع خاص - موضوع له عام
 (۲) وضع عام - موضوع له خاص
 (۳) وضع خاص - موضوع له خاص
 (۴) وضع عام - موضوع له خاص
- سؤال ۸. نظریه آخوند خراسانی (ره) در باب وضع حروف کدام است؟ (سراسری-۹۵)
- (۱) حروف مانند علائم اعراب هستند که موضوع له ندارند.
 (۲) موضوع له حروف و اسماء هم سنخ آن ها یکی و تفاوت در نوع لحاظ معناست.
 (۳) موضوع له حروف مفاهیم کلی است و موضوع له اسماء هم سنخ آن ها نسبت ها هستند.
 (۴) موضوع له حروف روابط خارجی است که با هم تغایر بالذات دارند، اما موضوع له اسماء هم سنخ آنها معانی کلی است.

(سراسری-۹۳)

سؤال ۹. التبادر هو

- (۱) سبق المعنى الى اذهان اهل المحاورات
- (۲) سبق حصّة من الطبيعة عند سماع اللفظ الكلى
- (۳) سبق المعنى الى اذهان العرف من دون قرينة
- (۴) سبق المعنى الى الذهن عند اطلاق اللفظ من دون قرينة فيجب كون المتكلم في مقام البيان

(سراسری-۹۲)

سؤال ۱۰. کدام گزینه صحیح است؟

- (۱) الحروف و الضمائر و اسماء الاشارات و الموصولات ذات معان مستقلة
- (۲) معانى الضمائر و اسماء الاشارات مستقلة
- (۳) معانى الحروف كمعانى الضمائر فانية بين الطرفين
- (۴) معانى الحروف و الموصولات مستقلة

(سراسری-۹۰)

سؤال ۱۱. دخالت کدامیک از عوامل زیر در پیدایش وضع تعینى لازم است؟

- (۱) جزئی بودن معنا
- (۲) کلی بودن معنا
- (۳) نکره بودن لفظ
- (۴) کثرت استعمال لفظ در معنا

(سراسری-۸۸)

سؤال ۱۲. در وضع تعینى،

- (۱) استعمال مقدم بر وضع است.
- (۲) وضع مقدم بر استعمال است.
- (۳) وضع مقدم بر استعمال است اما به طور ضمنی لفظ برای معنا وضع شده است.
- (۴) هیچ یک بر دیگری تقدمی ندارد.

سؤال ۱۳. در هنگام اعزام زائرانی که تاکنون به مکه مشرف نشده‌اند، به آنان گفته می‌شود: «حجاج می‌توانند از مکه

(سراسری-۸۸)

تلفنی با ایران صحبت کنند». آیا استعمال لفظ «حجاج» حقیقت است یا مجاز؟

- (۱) حقیقت
- (۲) حقیقت؛ مگر اینکه حال تلبس مراد باشد.
- (۳) مجاز
- (۴) مجاز؛ مگر اینکه حال تلبس مراد باشد.

(سراسری-۸۷)

سؤال ۱۴. کلمه «صاحب» در کدامیک از جملات زیر به صورت حقیقی استعمال شده است؟

- (۱) پس از فروش کالا، صاحب آن باید توابع مبیع را نیز به مشتری تحویل دهد.
- (۲) پس از اسقاط اختیار، صاحب اختیار حق فسخ ندارد.
- (۳) صاحب اختیار می‌تواند اختیار خود را اسقاط کند.
- (۴) همه موارد

سؤال ۱۵. عبارات «يلحظ الواضع معنى جزئياً فيضع له لفظاً جزئياً»، «أو يلحظ معنى كلياً فيضع له لفظاً كلياً»، «أو كوضع

(سراسری-۸۶)

النكرات لكل فرد فرد على البدل» به ترتیب بیانگر کدام نحو وضع است؟

- (۱) تعیینى، تعیینى، تعیینى
- (۲) تعیینى، تعیینى، تعیینى
- (۳) تعیینى، تعیینى، تعیینى
- (۴) تعیینى، تعیینى، تعیینى

(آزاد-۹۰)

سؤال ۱۶. کدام گزینه علامت مجاز است؟

- (۱) تبادر
- (۲) اطراد
- (۳) تصریح واضح
- (۴) صحت سلب

سؤال ۱۷. چنانکه شخص، معنای موضوع له را بداند، ولی در مراد متکلم شک نماید محل جریان کدام مورد است؟ (آزاد-۸۹)

- (۱) اصول عقلی
- (۲) اصول لفظی
- (۳) اصول عملی
- (۴) اصول شرعی

(آزاد-۸۷)

سؤال ۱۸. کاربرد عدم صحت سلب و اصالة العموم به ترتیب کدام است؟

- ۱) شک در مراد متکلم، فهم معنای موضوع له مشکوک
- ۲) شک در مراد متکلم، شک در حکم واقعی اولی
- ۳) فهم معنای موضوع له مشکوک، شک در مراد متکلم
- ۴) شک در حکم واقعی، شک در مراد متکلم

(آزاد-۸۶)

سؤال ۱۹. برای فهم معنای موضوع له مشکوک و شک در مراد متکلم به ترتیب از کدام مورد می توان استفاده نمود؟

- ۱) اصالة العموم، اطراد
- ۲) اصالة عدم نقل، عدم صحت سلب
- ۳) عدم صحت سلب، اطراد
- ۴) تبادر، اصول لفظیه

پاسخنامه

۱. گزینه ۳
کلید سنجش به اشتباه گزینه ۴ را صحیح دانسته است.
وَأَمَّا الْمَجَازُ : فهو استعمال اللفظ في غير ما وضع له ، مع وجود علاقة بين الموضوع له والمستعمل فيه بأحد العلائق المسوغة ،
پس مجاز استعمال لفظ در غیر موضوع له است به شرط وجود علاقه بین آنها.
که این علاقه علاقات مختلف می تواند باشد.
۲. گزینه ۴
وإن كان الملحوظ خاصاً ، ووضع اللفظ للجامع بين هذا الخاص والفرد الآخر ، فهو من القسم الرابع (وضع خاص، موضوع له عام)
۳. گزینه ۲
استعمال لفظ در بیش از یک معنا به دلیل وقوع آن در نزد اهل لغت از نظر آیت الله سبحانی به صورت مطلق جایز است.
۴. گزینه ۴
اطراد عبارت است از اینکه لفظی در اثر کثرت استعمال در یک معنا بر آن معنا اطلاق شود. در این آیه واژه غنیمت به معنای مطلق فوایدی است که به هر نحو به دست می رسد. و این معنی در اثر کثرت استفاده لفظ غنیمت در این معنا به دست می آید.
۵. گزینه ۳
زمانی که امری کلی را در نظر داشته باشیم برای یک مصداق آن اسم بگذارند به این وضع، وضع عام و موضوع له خاص گویند. همچنین اگر لفظی بر معنایی کلی دلالت کند به آن وضع نوعی گویند. وضع حروف این این دو نوع است.
۶. گزینه ۴
حمل لفظ بر معنا در صورتی که به صورتی اولی ذاتی صحیح باشد، دلیل بر این است لفظ برای همین معنا وضع شده است. حمل اولی ذاتی حملی است که جهت اتحاد موضوع و محمول در آن اتحاد مفهومی است. یعنی مفهوم از موضوع و محمول یکی است.
۷. گزینه ۱
وضع خاص و موضوع له عام ممکن نیست. زیرا این حالت بدین معناست که واضع یک معنای جزئی را مثل زید را تصور کند و لفظ را برای کلی مثل انسان وضع کند. چنین چیزی محال است چون جزئی نمی تواند حاکی از کلی باشد و این کلی است که حاکی از جزئی است و آینه جزئی است.
۸. گزینه ۲
از نظر آخوند خراسانی حروف و اسامی هم سنخ آنها برای یک معنا وضع شده اند مثلاً هم لفظ من و هم لفظ الابتدا برای یک معنا وضع شده اند و تفاوت تنها در نوع لحاظ است که اگر مستعمل بخواهد این معنا را به عنوان معنای مستقل (طرف نسبت) به کار گیرد از الابتدا و اگر بخواهد آن را به عنوان آلت برای غیر در نظر گرفته و به صورت غیر مستقل لحاظ کند حرف را باید به کار گیرد.
۹. گزینه ۳
تبادر سبق یک معنا از لفظ است بدون هیچ قرینه ای. یعنی سبقت گرفتن معنا به ذهن عرف و اهل زبان بدون وجود قرینه ای.

۱۰. گزینه ۳

معنای حروف و معنای ضمائر معنای حرفی است؛ یعنی معنای مستقلی ندارند و معنای آن در معنای اسمی فانی است.

۱۱. گزینه ۴

در وضع تعینی ابتدا لفظ به صورت گسترده و طولانی در معنایی به کار می رود و پس از آن لفظ در معنای جدید حقیقت می شود.

۱۲. گزینه ۱

در وضع تعینی استعمال مقدم بر وضع است. در وضع تعینی ابتدا لفظ به صورت گسترده و طولانی در معنایی به کار می رود و پس از آن لفظ در معنای جدید حقیقت می شود.

۱۳. گزینه ۴

در زمان اعزام چون هنوز اشخاص به زیارت خانه خدا مشرف نشده اند استعمال لفظ حاجی در مورد آنان مجاز است. مگر اینکه مراد حال تلبس باشد؛ یعنی این استعمال به لحاظ همان حالی باشد که به حج مشرف شده اند و مقصود این باشد زمانی که آنان خانه خدا را زیارت کرده اند و حاجی شده اند می توانند از مکّه با ایران تلفنی صحبت کنند.

۱۴. گزینه ۴

کلمه صاحب در همه موارد در معنای حقیقی خود به کار رفته است. زیرا صاحب به معنای مالک بودن و دارا بودن است که در همه موارد در همین معنا به کار رفته است.

۱۵. گزینه ۱

همه موارد مذکور از جمله وضع تعینی است. زیرا یک واضع مشخص این کار را نموده است و در پی کثرت استعمال پیدا نشده است.

۱۶. گزینه ۴

وقتی یک معنا از لفظی سلب می شد و سلب آن صحیح بود نشانگر آن است که آن معنا مجازی است. مثلاً ما می توانیم رجل شجاع را از لفظ اسد سلب کنیم و این سلب صحیح است. این نشانه آن است که رجل شجاع معنای مجازی است.

۱۷. گزینه ۲

اصول لفظیه مثل اصاله العموم و اصاله الاطلاق فقط در جایی به کار می روند که ما معنای وضعی را می دانیم و شک داریم در مراد داریم. مثلاً نمی دانیم آیا مراد متکلم از استعمال این لفظ عام عموم بود یا نه.

۱۸. گزینه ۳

عدم صحت سلب مانند تبادر از علائم حقیقت و مجاز است یعنی برای فهم معنای حقیقی و موضوع له به کار می رود اما اصول لفظیه به طور کلی برای جایی است که معنای حقیقی را می دانیم و شک در مقصود و مراد متکلم داریم.

۱۹. گزینه ۴

تبادر علامت حقیقت است. یعنی برای فهم معنای وضعی حقیقی یک واژه می توان به تبادر تمسک جست. اما اصول لفظیه مثل اصاله العموم و اصاله الاطلاق فقط در جایی به کار می روند که ما معنای وضعی را می دانیم و شک داریم در مراد داریم. مثلاً نمی دانیم آیا مراد متکلم از استعمال این لفظ عام عموم بود یا نه.

درس ۲. تمهید

- سؤال ۱. مسائل علم اصول عبارت است از (سراسری-۸۹)
- (۱) مباحث حجیت
(۲) مباحثی که احتجاج به ادله متوقف بر آن است.
(۳) مباحث حجیت و ظواهر
(۴) بخشی از مباحث الفاظ که در علم اصول آمده است.
- سؤال ۲. از جمله موضوعات مورد بحث در علم اصول، قرآن مجید است، زیرا از بحث می‌کند. (سراسری-۸۷)
- (۱) محمولات آنکه واسطه در عروض نمی‌خواهند.
(۲) عوارض و محمولات ذاتی آن
(۳) عوارض و محمولات ذاتی آن که دخیل در استنباطند
(۴) عوارض و محمولات آن که دخیل در استنباطند - چه ذاتی و چه غیر ذاتی
- سؤال ۳. در تعریف علم اصول به «هو القواعد الممهدة لاستنباط الاحكام الشرعية الفرعية من ادلتها» ضوابط مذکور در علم ادبیات چگونه از تعریف خارج می‌شوند؟ (سراسری-۸۷)
- (۱) با قید: «القواعد»
(۲) با قید: «الممهدة لاستنباط الاحكام»
(۳) با قید: «ادلتها»
(۴) با قید: «الشرعية»
- سؤال ۴. گزاره‌هایی چون «ظواهر السنة حجة» در قلمرو کدام مبحث در علم اصول قرار می‌گیرد؟ (آزاد-۸۷)
- (۱) موضوعات (۲) مسایل (۳) غایات (۴) مبادی
- سؤال ۵. کدام گزینه نظریه مؤلف اصول استنباط در زمینه رؤس ثمانیه علوم، تعریف، و موضوع علم اصول نمی‌باشد؟ (آزاد-۸۶)
- (۱) موضوع علم اصول الفقه هو الادلة الاربعة بما هی ادلة
(۲) موضوع کل علم هو ما يبحث فی العلم عن احواله و عما يتعلق به مما له دخل فی غایة ذلك العلم
(۳) تمایز العلوم إنّما هو بتمایز موضوعاتها لا غایاتها
(۴) اصول الفقه هو القواعد الممهدة لاستنباط الاحكام الشرعية الفرعية من ادلتها
- سؤال ۶. بر اساس نظریه مؤلف اصول استنباط در زمینه‌ی موضوع علم اصول مباحثی چون حجیت ظواهر کتاب و خبر واحد ... مربوط به کدام است؟ (آزاد-۸۶)
- (۱) موضوعات (۲) مسایل (۳) غایات (۴) مبادی
- سؤال ۷. کدامیک از گزینه‌های زیر منطبق با آرای علامه حیدری نمی‌باشد؟ (آزاد-۸۵)
- (۱) تمایز علوم به تمایز موضوعات آن‌هاست.
(۲) عوارض ذاتی چنانچه در هدف علم مدخلیت نداشته باشد در آن علم مورد بحث قرار نمی‌گیرد.
(۳) خداوند وضع کننده لغات است.
(۴) تمایز علوم به تمایز اهداف و مقاصد آن‌هاست.

پاسخنامه

۱. گزینه ۲

مسائل علم اصول عبارتند از گزاره هایی که احتجاج به ادله فقهی بر آنها متوقف است.

۲. گزینه ۴

موضوع علم به طور کلی آن چیزی است که از عوارضی از آن که در غایت و غرض علم دخیلند-چه عوارض ذاتی باشند چه غیر ذاتی- بحث می شود. قرآن نیز که داخل در موضوع علم اصول است از عوارضی از آن در اصول فقه بحث می شود که در غایت علم اصول (شناخت کیفیت استنباط احکام) دخیل باشند. چه این عوارض ذاتی باشند و چه غیر ذاتی.

۳. گزینه ۲

قید "الممهده لاستنباط الاحکام الشرعیه" کلیه قواعدی که برای خصوص استنباط احکام شرعی تدوین و تهیه نشده اند را از تعریف خارج می سازد از جمله قواعد ادبیات و قواعد منطقی. زیرا این قواعد هرچند در استنباط احکام شرعی به کار می آیند اما به این منظور ساخته نشده اند بلکه اهداف بسیار کلی تری از آنها مد نظر بوده است.

۴. گزینه ۲

حجیت ظواهر یا همان گزاره "ظواهر حجت می باشند" در زمره مسائل علم اصول فقه می باشند. چون مسائل علم اصول عبارتند از گزاره هایی که احتجاج به ادله فقهی بر آنها متوقف است و این گزاره از این قبیل می باشد و استدلال به ظواهر کتاب و سنت مبتنی بر این گزاره است

۵. گزینه ۱

از نظر علامه حیدری موضوع علم اصول فقه امهات ادله فقهیه است نه خصوص ادله اربعه.

۶. گزینه ۲

حجیت ظواهر یا همان گزاره "ظواهر حجت می باشند" در زمره مسائل علم اصول فقه می باشند. چون مسائل علم اصول عبارتند از گزاره هایی که احتجاج به ادله فقهی بر آنها متوقف است و این گزاره از این قبیل می باشد و استدلال به ظواهر کتاب و سنت مبتنی بر این گزاره است.

۷. گزینه ۴

علامه حیدری تمایز علوم را به موضوعات آنها می داند نه به اغراض یا همان اهداف و مقاصد.

درس ۳. اشتراک لفظی

- سؤال ۱. نظر مؤلف الموجز، در استعمال لفظ در بیشتر از یک معنا، کدام است؟ (سراسری-۹۷)
- (۱) المنع مطلقاً
(۲) الجواز مطلقاً
(۳) التفصیل بین المفرد و غیره و التجویز فی الثانی
(۴) التفصیل بین الاثبات و النفی و التجویز فی الثانی
- سؤال ۲. مطابق نظر مرحوم مظفر، کدام استعمال محال است؟ (سراسری-۹۵)
- (۱) استعمال لفظ در آن واحد در دو معنای حقیقی
(۲) استعمال لفظ در آن واحد در دو معنای حقیقی یا دو معنای مجازی
(۳) استعمال لفظ در آن واحد در یک معنای حقیقی و یک معنای مجازی
(۴) استعمال لفظ در آن واحد در دو معنا که هر دو حقیقی یا مجازی یا مختلف باشند.
- سؤال ۳. اللزوم فی الاشتراک اللفظی (سراسری-۹۴)
- (۱) تعدد المعانی الحقیقیة فی لغة واحدة
(۲) تعدد المعانی حقیقیة أو مجازیة
(۳) تعدد الموضوع له فی اللغات المتعددة
(۴) تعدد الموضوع له و لو فی اللغات المتعددة
- سؤال ۴. استعمال لفظ در اکثر از معنی (سراسری-۹۲)
- (۱) جایز است، به دلیل استعمال بعضی از الفاظ قرآنی در بیش از یک معنی
(۲) در فرض حقیقی بودن معنای عقلاً محال است.
(۳) جایز نیست، چون اهل محاوره استعمال نکرده‌اند.
(۴) عقلاً محال است.
- سؤال ۵. لفظ «روباه» به معنای حیوانی خاص و به معنای شخص حیل‌گر استعمال می‌شود. در این مورد کدام گزینه نادرست است؟ (سراسری-۹۰)
- (۱) یکی از دو استعمال محتاج قرینه است.
(۲) لفظ، مشترک معنوی است.
(۳) وضع لفظ برای یکی از دو معنا ممکن است به وضع تعیینی باشد.
(۴) چون مستعمل فيه متعدد است، پس لفظ، مشترک لفظی است.
- سؤال ۶. تعدد اللفظ مع وحدة المعنی الحقیقی تعریف کدام مورد است؟ (سراسری-۸۹)
- (۱) حقیقت
(۲) اشتراک لفظی
(۳) مترادف
(۴) اشتراک معنوی
- سؤال ۷. در مورد استعمال لفظ در اکثر از معنا کدام گزینه صحیح است؟ (سراسری-۸۹)
- (۱) در قرآن نیز آمده است؛ مانند استعمال لفظ «سجود» در چند معنا.
(۲) عقلاً جایز نیست اگر همه معنای استعمال شده حقیقی باشند.
(۳) عقلاً جایز نیست چه معنای استعمال شده حقیقی باشند چه مجازی.
(۴) عقلاً جایز است اما در کتاب و سنت نیامده است.

سؤال ۸. به نظر مؤلف اصول استنباط، برای اثبات استعمال لفظ در اکثر از معنا نمی‌توان به آیاتی مانند: (و لله يسجد من

(سراسری-۸۸)

فی السموات و من فی الارض و الشمس و القمر ...) استدلال کرد؛ زیرا

(۱) استعمال لفظ در معنای جامع است.

(۲) به منزله استعمال چند لفظ در چند معنا است؛ نه یک لفظ در چند معنا.

(۳) بر خلاف آنچه تصور می‌شود، سجده به چند چیز اسناد داده نشده است.

(۴) لفظ در معنای حقیقی و مجازی استعمال شده در حالیکه مسأله محل بحث، مربوط به استعمال لفظ در چند معنای حقیقی است.

(سراسری-۸۸)

سؤال ۹. کدامیک از موارد زیر، مصداق مشترک لفظی است؟

(۱) لفظ «انسان» شامل تک تک زنان و مردان

(۲) لفظ «بادیه» به معنای «بیابان» و «ظرف»

(۳) لفظ «ریال» به معنای واحد پول ایران و واحد پول عربستان

(۴) لفظ «شهر» به معنای «ماه» در عربی و به معنای «محل زندگی مردم ...» در فارسی

(سراسری-۸۷)

سؤال ۱۰. کدامیک از موارد زیر از قبیل اشتراک لفظی نمی‌باشد؟

(۱) کلمه «شهر» که در عربی به معنای ماه (سی روز) و در فارسی به معنای دیگری (شهر مسکونی) است.

(۲) کلمه «عین» در عربی که به معنای چشم و چشمه است.

(۳) کلمه «مدینه» در عربی که به معنای یکی از شهرها و نیز به معنای مطلق شهر می‌باشد.

(۴) همه موارد مشترک لفظی اند.

پاسخنامه

۱. گزینه ۲

به نظر آیت الله سبحانی استعمال یک لفظ در یک استعمال در بیش از یک معنا هیچ محذوری ندارد و جایز است. ایشان به این شعر نیز تمسک جسته است:

المرتمی فی الدجی، و المبتلی بعمی
و المشتکی ظمأ و المبتغی دینا
یأتون سدّته من کلّ ناحیة
در این شعر که در مدح پیامبر گفته شده است کلمه عین در مصرع آخر در چند معنا به کار رفته است.

۲. گزینه ۴

از نظر مرحوم مظفر استعمال یک لفظ در آن واحد در دو معنای مختلف به طور کلی محال است خواه این دو معنا هر دو معنای حقیقی آن باشند خواهد هر دو مجازی باشند و خواه یکی حقیقی و دیگری مجاز باشد.

۳. گزینه ۱

شرط اشتراک لفظی آن است که یک لفظ در یک زبان چند معنای حقیقی داشته باشد.

۴. گزینه ۳

از نظر صاحب اصول استنباط استعمال یک لفظ در یک استعمال در بیشتر از یک معنا عقلاً محذوری ندارد. اما چون چنین چیزی در استعمالات اهل زبان وجود ندارد جایز نیست.

۵. گزینه ۴

صرف اینکه لفظی در بیشتر از یک معنا استعمال شود و مستعمل فیه متعدد باشد، باعث نمی شود که اشتراک لفظی داشته باشیم. تنها در صورتی تعدد مستعمل فیه موجب اشتراک لفظی است که هر دو معنایی که لفظ در آن استعمال می شود حقیقی باشد.

۶. گزینه ۳

وقتی چند لفظ در یک معنا به صورت حقیقی به کار می رود، با پدیده مترادف مواجهیم.

۷. گزینه ۴

استعمال لفظ در بیشتر از یک معنا عقلاً جایز است و از نظر عقلی محذوری در مورد آن وجود ندارد. ولی این مساله مربوط به استعمال اهل زبان است و در میان اهل زبان چنین چیزی وجود نداشته و در کتاب و سنت هم نیامده است.

۸. گزینه ۱

در آیه مذکور لفظ سجود در یک معنای عام و جامعی به کار رفته است که این معنای واحد خضوع است. حال خضوع در هر موجودی متناسب با نحوه خلقت آن است و در انسان به شکلی است و در سایر موجودات به شکل دیگر.

۹. گزینه ۲

اشتراک لفظی در مواردی است که لفظی در یک زبان در چند معنا به صورت مستقل وضع شده است. مانند لفظ بادیه که هم به معنای بیابان است و هم به معنای ظرف.

۱۰. گزینه ۱

در اشتراک لفظی لازم است یک لفظ در یک زبان چند معنا داشته باشد نه در چند زبان معانی متفاوتی داشته باشد.

درس ۴. حقیقت شرعیه

سؤال ۱. چه ثمره‌ای بنا بر ثبوت حقیقت شرعیه، در مورد الفاظی که بر لسان پیامبر اکرم (ص) بدون قرینه وارد شده است، وجود دارد؟

(سراسری-۹۷)

- ۱) مطلقاً ثمره ندارد.
- ۲) مطلقاً یا به جز در موارد نادر ثمره ندارد.
- ۳) این الفاظ بر همان معنای حقیقت متشرعه حمل می‌شود.
- ۴) این الفاظ بر همان معنای حقیقت لغویه حمل می‌شود.

سؤال ۲. کدام گزینه در مورد لفظ «صلاة» به معنای نماز درست است؟

(سراسری-۹۳)

- ۱) نماز معنای شرعی و مخترع شارع به وضع تعیینی است.
- ۲) می‌توان لفظ «صلاة» در قرآن را در فرض عدم قرینه به معنای نماز حمل کرد.
- ۳) لفظ «صلاة» در قرآن مشترک بین نماز و دعا و است و تعیین هر کدام قرینه می‌خواهد.
- ۴) استعمال لفظ در این معنا در ابتدا مجازی بوده و در زمان ائمه (ع) وضع تعیینی حاصل شده است.

(سراسری-۹۲)

سؤال ۳. وضع الالفاظ فی المعانی الشرعیة.....

- ۱) تحقق بعد استعمالها مجازاً مدة طويلة
- ۲) یكون بالوضع التعینى
- ۳) تحقق فی زمن الائمة علیهم السلام
- ۴) تحقق فی ابتداء التشريع

(سراسری-۹۱)

سؤال ۴. به نظر مؤلف اصول استنباط، لفظ «صلاة».....

- ۱) حقیقت شرعیه است و وضع آن تعیینی می‌باشد.
- ۲) حقیقت شرعیه است و وضع آن تعیینی است.
- ۳) در زمان ائمه علیه السلام وضع تعیینی در معنای شرعی پیدا کرده است.
- ۴) در زمان ائمه علیه السلام وضع تعیینی در معنای شرعی پیدا کرده است.

(سراسری-۸۹)

سؤال ۵. در مورد حقیقت شرعیه کدام گزینه درست است؟

- ۱) منشأ آن تنها می‌تواند وضع تعیینی الفاظ توسط شارع باشد.
- ۲) منشأ آن، استعمالات مجازی بوده است.
- ۳) معنای شرعی مناسبتی با معنای موضوع له ندارد.
- ۴) چنین چیزی ثابت نشده است.

سؤال ۶. اگر لفظ «حج» در روایت نبوی وارد شده باشد و ندانیم در معنای لغوی «قصد کردن» استعمال شده است یا

(سراسری-۸۷)

معنای شرعی (حج خانه خدا)، در این صورت.....

- ۱) به دلیل وضع تعیینی برای معنای شرعی، بر آن معنا حمل می‌کنیم.
- ۲) به دلیل وضع تعیینی برای معنای شرعی، بر آن معنا حمل می‌کنیم.
- ۳) به دلیل عدم علم به حقیقت شرعیه بر معنای لغوی حمل می‌کنیم.
- ۴) به دلیل عدم حقیقت شرعیه، بر معنای لغوی حمل می‌کنیم.

سؤال ۷. بحث از الفاظی مانند صلوة و صوم که آیا حقیقت شرعیه هستند یا خیر، اختلاف اصولیون در چه نوع وضع است؟

(آزاد-۸۶)

(۴) استعمالی و جدی

(۳) تعینی

(۲) تعینی و اطلاقی

(۱) تعینی

پاسخنامه

۱. گزینه ۲

بحث حقیقت شرعیه ثمره ای ندارد یا جز در موارد ندارد فقط ثمره دارد. زیرا معانی الفاظی که در کتاب و سنت وارد شده است در اکثر موارد روشن است و برای فهم آنها نیازی به بحث حقیقت شرعیه وجود ندارد.

۲. گزینه ۲

فایده بحث حقیقت شرعیه این است که در مواردی در قرآن و روایات پیامبر خدا که قرینه ای بر اراده معنای شرعی یا لغوی وجود ندارد، آن را بر معنای شرعی حمل نماییم. پس وقتی قائل به ثبوت حقیقت شرعیه هستیم باید لفظ صلات در قرآن را بدون وجود قرینه، حمل بر معنای شرعی یعنی نماز کنیم.

۳. گزینه ۴

از نظر صاحب اصول استنباط وضع الفاظ در معانی شرعی در همان ابتدای تشریح بوده است. زیرا این الفاظ در زمان کوتاهی پی در پی در این معانی جدید با قرینه استعمال می شد و طبیعی است که در اندک زمانی به معنای شرعی جدید نقل پیدا کند.

۴. گزینه ۱

لفظ صلات و سایر الفاظ شرعی در زمان رسول خدا در معنای شرعی حقیقت شده اند و این وضع جدید نیز به نحو وضع تعیینی بوده است نه تعیینی.

۵. گزینه ۲

حقیقت شرعیه با وضع تعیینی در زمان پیامبر خدا ثابت گشته است. در وضع تعیینی هم یک لفظ ابتدا به صورت مجازی و با قرینه در معنایی به کار می رود و پس از مدتی به دلیل انس ذهنی میان لفظ و معنای جدید بدون قرینه در معنای جدید به کار می رود. پس منشا حقیقت شرعیه استعمال مجازی الفاظ در معنای شرعی بوده است.

۶. گزینه ۳

از آنجا که مولف اصول استنباط حقیقت شرعیه به نحو وضع تعیینی می پذیرد باید گفت اگر در موردی در کتاب و سنت لفظی به کار رفت و ندانستیم که در معنای شرعی به کار رفته یا به معنای لغوی باید آن را حمل بر معنای شرعی کنیم. زیرا این الفاظ در زمان رسول خدا در معنای شرعی حقیقت شده اند آنهم به نحو وضع تعیینی نه تعیینی.

۷. گزینه ۳

به طور کلی وضع دو نوع است. وضع تعیینی و وضع تعیینی. همگان متفقند اگر حقیقت شرعیه داشته به صورت وضع تعیینی بوده است نه تعیینی. چون اگر تعیینی بود قطعاً برای ما نقل می گردید.

درس ۵. صحیح و اعم

- سؤال ۱. کدام عبارت در بحث صحیح و اعم و مشتق، درست است؟ (سراسری-۹۷)
- ۱) بنابر مشهور بین امامیه، مشتق در خصوص متلبس بالفعل حقیقت است.
 - ۲) بنابر معروف بین امامیه، اسماء عبادات برای اعم از صحیح و فاسد وضع شده است.
 - ۳) نزاع صحیح و اعم در اسماء معاملات بنابر این که برای اسباب وضع شده باشد، جریان ندارد.
 - ۴) صحت سلب از ما انقضی عنه المبدأ دلیل بر این است که مشتق برای خصوص متلبس به مبدأ بالفعل وضع نشده است.
- سؤال ۲. در مورد اثر اتخاذ مبنای صحیحی یا اعمی، کدام مورد درست است؟ (سراسری-۹۶)
- ۱) بر مبنای اعمی می‌توان به اصالة العموم عمل کرد.
 - ۲) بر مبنای صحیحی می‌توان به اصالة الاطلاق عمل کرد.
 - ۳) بر مبنای اعمی در شک در صحت و بطلان می‌توان به اصالة الاطلاق عمل کرد.
 - ۴) بر مبنای صحیحی می‌توان به اصالة العموم و اصالة الاطلاق و هم‌چنین اصل صحت عمل کرد.
- سؤال ۳. شک در اعتبار یک قید در معاملات در چه صورت مانع تمسک به اطلاق می‌شود؟ (سراسری-۹۵)
- ۱) اگر شک در اعتبار عرفی قید باشد و صحیحی باشیم.
 - ۲) اگر شک در اعتبار عرفی قید باشد و اعمی باشیم.
 - ۳) اگر شک در اعتبار شرعی یا عرفی قید باشد و صحیحی باشیم.
 - ۴) اگر شک در اعتبار شرعی قید باشد چه صحیحی باشیم چه اعمی.
- سؤال ۴. با فرض اینکه لفظ «صلاة» برای اعم وضع شده است، اگر شک کنیم قنوت آیا جزء نماز هست یا نه، کدام گزینه صحیح است؟ (سراسری-۹۳)
- ۱) مرجع اصالة البرائة است.
 - ۲) مرجع اصالة الطلاق است.
 - ۳) مرجع اصالة الاحتیاط است.
 - ۴) مرجع اصالة الاطلاق یا یکی از دو اصل احتیاط و براءة است.
- سؤال ۵. برای پاسخ به اینکه موضوع له الفاظ عبادات حصه صحیح است یا اعم، کدام گزینه قابل استناد است؟ (سراسری-۹۲)
- ۱) ترتب آثار بر حصه صحیح
 - ۲) نهی شرعی از بعض عبادات
 - ۳) تقسیم عبادت به صحیح و فاسد
 - ۴) تبادل طبیعت از الفاظ عبادات، نه حصه صحیح
- سؤال ۶. می‌دانیم که نماز به دو حصه صحیح و فاسد تقسیم می‌شود، به نظر مؤلف اصول استنباط (سراسری-۹۱)
- ۱) این تقسیم دلیل وضع لفظ بر معنای اعم است.
 - ۲) تقسیم صحیح نیست، اما لفظ صلاة برای معنای اعم وضع شده است.
 - ۳) این تقسیم، مسامحی و همراه مجازگویی است و دلیل وضع لفظ برای معنای اعم نمی‌شود.
 - ۴) گرچه بر حصه فاسد نیز لفظ صلاة بدون قرینه اطلاق می‌شود، لکن استعمال مجازی است.
- سؤال ۷. درباره موضوع له لفظ «صلاة» کدام گزینه درست است؟ (سراسری-۸۹)
- ۱) ماهیتی است که آثار خاصی چون تقرب به خدا بر آن بار می‌شود.
 - ۲) قدر جامع بین افراد صحیح و فاسد است.
 - ۳) بر هر نماز فاقد فاتحة الكتاب نیز صدق می‌کند.
 - ۴) نماز حائض نیز یکی از افراد حقیقی آن است.

(سراسری-۸۷)

سؤال ۸. اگر شک کنیم آیا غیبت مبطل روزه است یا نه،

- ۱) دوران بین اقل و اکثر استقلالی است و صحیحی براءت جاری می‌کند.
- ۲) دوران بین اقل و اکثر استقلالی است و اعمی براءت جاری می‌کند.
- ۳) دوران بین اقل و اکثر ارتباطی است و صحیحی به دلیل اطلاق ادله، آن را مبطل نمی‌داند.
- ۴) دوران بین اقل و اکثر ارتباطی است و اعمی به دلیل اطلاق ادله، آن را مبطل نمی‌داند.

سؤال ۹. در مبحث صحیح و اعم، مرحوم علامه حیدری، اعمی است یا صحیحی و ثمره‌ی این نزاع در کدام مورد ظاهر می‌شود؟

(سراسری-۸۶)

- ۱) اعمی - عبادات
- ۲) صحیحی - عبادات
- ۳) اعمی - اعم از عبادات و معاملات
- ۴) صحیحی - اعم از عبادات و معاملات

سؤال ۱۰. بنابر نظریه صحیح‌ها در صورت شک در جزئیت یا شرطیت چیزی برای عبادت به کدام اصل مراجعه می‌کنیم؟

(سراسری-۸۶)

- ۱) استصحاب یا احتیاط
- ۲) براءت یا استصحاب
- ۳) براءت یا احتیاط
- ۴) تخییر یا احتیاط

سؤال ۱۱. کدامیک از موارد زیر برای نظریه وضع اسماء عبادات برای صحیح استدلال شده است؟

(آزاد-۸۸)

- ۱) الصلاة عمود الدین و معراج المومن
- ۲) دعی الصلاة ایام اقراتک
- ۳) بنی الاسلام علی خمس الصلاة و الزکاة و الحج و الصوم و الولاية ...
- ۴) صحّة التقسیم الی الصحیحة و الفاسدة

سؤال ۱۲. چنانکه شارع در مقام بیان تمام اجزاء نماز باشد مکلف با تردید در جزئیت قنوت برای نماز، آن را بدون قنوت انجام می‌دهد بر اساس نظریه اعمی کدام مورد صحیح می‌باشد؟

(آزاد-۸۵)

- ۱) نماز صحیح است به استناد اصل براءت
- ۲) نماز صحیح است به استناد اصالة الاطلاق
- ۳) نماز باطل است به استناد اصل احتیاط
- ۴) نماز باطل است به جهت فقدان جزء

پاسخنامه

۱. گزینه ۱

بنابر نظریه معروف میان امامیه مشتق تنها در ذاتی که بالفعل متلبس به مبدا باشد وضع شده است. اما در مساله صحیح و اعم قول معروف، این است که الفاظ عبادات برای صحیح وضع شده است نه برای اعم از صحیح و فاسد.

۲. گزینه ۳

وقتی به عملی که دارای اجزا و شرایطی است امر می‌شود، در مورد برخی چیزها ممکن است شک نماییم که آیا جزء نماز هستند یا نیستند. مثلاً در مورد اینکه آیا خواندن سوره واجب است و سوره جزء نماز است شک داریم. بدنبال آن شك می‌کنیم که آیا نماز بدون سوره کفایت می‌کند یا خیر؟ در چنین موردی اگر کسی صحیحی باشد (یعنی قائل به وضع الفاظ عبادات برای صحیح باشد) نمی‌تواند از اطلاق کلام استفاده کند زیرا که شرط اساسی تمسک به اصالة الاطلاق صدق اسم و احراز عنوان است. یعنی باید بدانیم که قطعاً عنوان مامور به (نماز) بر این مصداق صدق می‌کند و بعد شک کنیم که آیا سوره جزء آن هست یا نه؟ ولی در ما نحن فیه این شرط اساسی منتفی است. زیرا وقتی ما صحیحی باشیم یعنی نمی‌دانیم که اساساً نماز بدون سوره صحیح است یا نه؟ چون شاید سوره جزء آن باشد و بدون سوره نماز فاسد باشد و در نتیجه لفظ نماز بر آن صدق نکند. لذا در اینجا ما نمی‌دانیم لفظ نماز بر این مورد صدق می‌کند یا نه؛ پس نمی‌توانیم به اصاله الاطلاق تمسک کنیم و بگوییم سوره جزء نماز نیست.

۳. گزینه ۱

تمسک به اطلاق تنها در صورتی صحیح است که معتقد به وضع الفاظ برای اعم باشیم. در الفاظ معاملات از آنجا که شارع این الفاظ را در معانی عرفی به کار برده است باید برای فهم معنای آن به عرف مراجعه کرد و اگر در اعتبار قیدی شرعی شک داشته باشیم چون این قید زائد بر معنای لفظ است چه صحیحی باشیم و چه اعمی برای نفی آن می‌توان به اطلاق تمسک کرد. آری اگر شک شود آیا قیدی نزد خود عرف در این معنا دخیل است یا نه صحیحی برای نفی آن نمی‌تواند به اطلاق تمسک کند.

۴. گزینه ۲

اگر قائل به وضع الفاظ عبادات برای اعم باشیم در مواردی که شک در جزئیت چیزی داریم می‌توان به اصاله الاطلاق تمسک کرده و جزئیت آن را نفی کنیم.

۵. گزینه ۱

نظر مولف اصول استنباط وضع الفاظ عبادات برای صحیح است. یکی از ادله این قول آن است که در روایات برای مطلق عبادات آثاری شمرده شده است که این آثار تنها بر حصه صحیح بار می‌شود. مثلاً در روایات گفته اند "الصلاه قربان کل تقی" نماز موجب تقرب هر پرهیزکاری به خداست. این آثار برای صلاه ذکر شده است حال آنکه فقط بر صلاه صحیح بار می‌شود. پس معلوم می‌شود این الفاظ تنها برای صحیح وضع شده اند.

۶. گزینه ۳

این تقسیم نمی‌تواند دلیل برای وضع الفاظ عبادات برای اعم از صحیح و فاسد باشد. زیرا مصداق حقیقی صلاه فقط صلاه صحیح است ولی از آنجا که نماز فاسد هم به نماز صحیح شباهت دارد بنابر علاقه مشابهت لفظ صلاه در فاسد هم به صورت مجازی استعمال می‌شود.

۷. گزینه ۱

ماهیت قدر جامع در الفاظی چون صلاه و مانند آن را نمی‌توان تعیین نمود به خاطر اینکه مراتب صلاه آن قدر زیاد است که شناخت ماهیت قدر جامع آن ممکن نمی‌نماید. به همین سبب این قدر جامع را از طریق آثار آن می‌توان معرفی نمود.

۸. گزینه ۴

اولاً چنین شکی شک در اقل و اکثر ارتباطی است. (اقل روزه با غیبت است و اکثر روزه بی غیبت) زیرا اگر اکثر واجب باشد (یعنی روزه بدون غیبت) اقل هیچ سودی ندارد و به طور کلی باطل است. ثانیاً اعمی ها در مواردی که شک در قید زائد داریم می توانند به اصله الاطلاق تمسک کنند.

۹. گزینه ۲

علامه حیدری در مساله صحیح و اعم صحیحی است و ثمره این بحث نیز تنها در عبادات ظاهر می گردد ولی در معاملات این بحث ثمره ای ندارد. زیرا شارع الفاظ معاملات را در همان معانی عرفیه به کار گرفته است و معانی این الفاظ نزد عرف ابهامی نداشته و شک در وضع آن برای صحیح یا اعم ندارند.

۱۰. گزینه ۳

بنابر نظریه صحیحی ها دست ما از تمسک به اصله الاطلاق و اصول لفظی کوتاه بوده و چاره ای جز مراجعه به اصول عملیه باقی نمی ماند که آن هم در این مقام بنا بر اختلاف مبانی یا احتیاط است و یا برائت.

۱۱. گزینه ۱

یکی از ادله ای که صحیحی ها بدان استناد می کنند روایت "الصلاه عمود الدین" و مانند آن است. چرا که در این روایات برای نماز به طور کلی آثاری برشمرده شده است که فقط بر نماز صحیح برشمرده شده است.

۱۲. گزینه ۲

قائلان به وضع برای اعم در موارد شک در جزئیت چیزی می توانند به اصله الاطلاق تمسک کرده و جزئیت آن را نفی کنند. زیرا صدق اسم مامور به بر مصداقی که بدون این جزء باشد محرز است و شک داریم آیا این جزء هم در مامور به داخل است یا نه. در اینجا می توان به استناد اطلاق جزئیت را نفی کرد.

درس ۶. مشتق

سؤال ۱. کدام مورد در خصوص مفهوم اصولی مشتق درست است؟ (سراسری-۹۹)

- (۱) افعال داخل بوده ولی مصادر به خاطر عدم صحت حمل بر ذات خارج از محل نزاع است.
- (۲) مصادر داخل بوده ولی افعال به خاطر عدم صحت حمل بر ذات خارج از محل نزاع است.
- (۳) اسم زمان و مکان به خاطر عدم قابلیت تلبس ذات از محل نزاع خارج است.
- (۴) اوصافی که با زوال آن، ذات هم زائل می شود داخل در محل نزاع نیست.

سؤال ۲. کدام مورد در تعریف اصولی مشتق، قرار می گیرد؟ (سراسری-۹۸)

- (۱) فعل (۲) مصدر (۳) اسم جامد (۴) وصف ذاتی

سؤال ۳. وقتی می گوئیم فلانی مجتهد است، مبدأ اشتقاق چگونه است؟ (سراسری-۹۶)

- (۱) اجتهاد از مشاغل است و دائماً شخص به طور حقیقی متصف به آن می شود.
- (۲) اجتهاد از فعلیات است و تا وقتی که شخص مجتهد است حقیقت است.
- (۳) اجتهاد از ملکات است و تا وقتی ملکه باقی است شخص حقیقتاً متصف به آن است.
- (۴) اجتهاد از ملکات است و مادامی که بالفعل شخص مشغول اجتهاد است اتصاف شخص به مجتهد حقیقت است.

سؤال ۴. قد وقع الخلاف فی المشتق هل هو حقیقة فی خصوص ما تلبس بالمبدأ فی الحال أو لا و المراد من «الحال» هنا

(سراسری-۹۴)

-
- (۱) حال التلبس (۲) حال الاسناد
(۳) حال اتصاف الذات بالمبدأ (۴) حال الاسناد أو حال التلبس

سؤال ۵. در مورد عبارت: «کان زید ضارباً أمس» کدام گزینه صحیح است؟ (سراسری-۹۲)

- (۱) اگر مراد، اتصاف به ضرب در دیروز باشد و زید اکنون زنده نباشد، استعمال مجاز است.
- (۲) اگر مراد، اتصاف قبل از «أمس» باشد، مشتق بالاتفاق حقیقت است.
- (۳) اگر حال تلبس مراد باشد، مثال فوق داخل محل نزاع در بحث مشتق نیست.
- (۴) مشتق در صورتی حقیقت است که اکنون نیز ضارب باشد.

سؤال ۶. به نظر مؤلف اصول استنباط، استعمال مشتق در «ما انقضی عنه التلبس» (سراسری-۹۱)

- (۱) مجاز است، چون موضوع له مشتق خصوص متلبس بالفعل است.
- (۲) اگر به لحاظ حال تلبس باشد حقیقت و الا مجاز است.
- (۳) اگر به لحاظ حال تلبس باشد مجاز و الا حقیقت است.
- (۴) حقیقت است چون موضوع له مشتق، اعم از متلبس بالفعل و ما انقضی عنه التلبس است.

سؤال ۷. در کدامیک از جملات زیر، مشتق تعیین شده به نحو حقیقت، استعمال نشده است؟ (سراسری-۸۹)

- (۱) سال تحصیلی جدید را به دانشمندان آینده مملکت تبریک می گوئیم!
- (۲) علی دیروز نشسته بود.
- (۳) آقای دکتر! قبولی شما در رشته پزشکی مبارک!
- (۴) من فردا مسافر هستم.

سؤال ۸. دیدگاه مرحوم علامه حیدری پیرامون مشتق کدام است؟ مشتقات حقیقت هستند، (سراسری-۸۶)

(۱) در اعم از ما تلبس و ما انقضی عنه التلبس به دلیل حسن استفهام

(۲) در اعم از ما تلبس و ما انقضی عنه التلبس به دلیل اجماع محصل

(۳) در خصوص ما تلبس بالمبدء فی الحال و مجاز هستند در ما انقضی عنه التلبس به دلیل حسن استفهام

(۴) در خصوص ما تلبس بالمبدء فی الحال و مجاز هستند در ما انقضی عنه التلبس به دلیل اجماع محصل

پاسخنامه

۱. گزینه ۴

مشتق در علم اصول عبارت است از: «وصفی که به ذاتی نسبت داده می‌شود، به نحوی که آن صفت بر آن ذات حمل شده و با آن به نوعی متحد می‌شود، لیکن با زوال آن صفت ذات زائل نمیشود.» پس گزینه ۴ پاسخ درست است.

۲. گزینه ۳

مشتق اصولی شامل اسم فاعل و مفعول، صفت مشبیه و مبالغه، اسم تفضیل و جامداتی مثل زوجه بودن یا برده بودن است.

۳. گزینه ۳

اجتهاد یک ملکه است بنابراین تا زمانی که شخص این ملکه را دارد حقیقتاً بر او اطلاق مجتهد می‌شود. لذا شخصی که ملکه اجتهاد را حائز است حتی اگر بالفعل مشغول به اجتهاد کردن نباشد و مثلاً در خیابان راه می‌رود، حقیقتاً مجتهد است. تنها زمانی که ملکه اجتهاد را از دست دهد، بحث می‌شود که آیا اطلاق مشتق (مجتهد) بر این شخص حقیقت است یا مجاز.

۴. گزینه ۲

حال تلبس از محل نزاع خارج است و استعمال مشتق به لحاظ حال تلبس یعنی زمانی که شخص متصف به مبدا بوده است حقیقت است. مثلاً اگر گفته شود زید قبلاً عالم بوده و گفته شود: زید کان عالماً. این استعمال حقیقت است. محل نزاع حال اسناد است. یعنی در حال حاضر که زید عالم نیست، به او عالم گفته شود.

۵. گزینه ۳

چنانکه که گفته شد، استعمال مشتق نسبت به حال تلبس یعنی زمانی که آن وصف را داشته است، حقیقت است و از محل نزاع خارج است. همه معتقدند اگر زید دیروز ضارب بوده است و ما هم بگوییم زید دیروز ضارب بوده، چنین استعمالی حقیقت بوده و از محل نزاع خارج است.

۶. گزینه ۴

همانگونه که در پاسخ سوال اول آمد مشتق هم در کسی که بالفعل متلبس است حجت است و هم در کسی که تلبس به مبدا از او منقضی شده است. مشتق برای اعم از هر دو وضع شده است. یعنی اگر اکنون به کسی که در گذشته وصف را داشته است و الان ندارد مشتق اطلاق شود این اطلاق حقیقت است.

۷. گزینه ۳

همه اصولی‌ها متعقدند استعمال مشتق در کسی که هنوز متلبس به مبدا نشده است و قرار است در آینده متلبس به آن شود مجاز است. در اینجا شخص هنوز دکتر نشده است و در آینده دکتر خواهد شد و در حال حاضر به او دکتر اطلاق شده است. چنین استعمالی به اتفاق نظر علما مجاز است.

۸. گزینه ۱

مشتقات در اعم از کسی که بالفعل متلبس به مبدا است و کسی که تلبس به مبدا از او منقضی شده است حقیقت هستند. دلیل این امر حسن الاستفهام است. به این بیان که اگر کسی مشتقی را به کار برد می‌توان از سوال کرد که مقصودش فقط متلبس بالفعل است یا کسی که فعلاً متلبس نیست هم مقصود است. همین که این سوال از نظر اهل زبان سوال اشتباه و ناپسندی به شمار نمی‌رود نشان می‌دهد که مشتق در کسی که بالفعل متلبس نیست هم حقیقت است.